

Barn i start

En bra start i nya livet

SAMMANFATTNING

Många nyanlända barn och ungdomar i Sverige mår dåligt. Familjen har varit på flykt och många bär på upplevelser av våld och andra påfrestningar. I denna situation är det ofta barnen som får ta ansvar för hela familjen eftersom föräldrarna är uppfyllda av sina egna problem.

Barn i start är en unik gruppverksamhet som vänder sig till barn och ungdomar som har fått uppehållstillstånd i Sverige. Utifrån olika teman får barnen prata om sitt tidigare liv, flykten och sin nuvarande livssituation. Genom att träffas och prata med ledarna och andra i liknande situation kan de lättare förstå sina känslor, få ökad självkännedom, kunskap och förståelse för normer och värderingar i det nya landet. Utvärderingar visar att verksamheten bland annat leder till ökad självkänsla och ökat självförtroende.

Barn i start innefattar också en gruppverksamhet för föräldrar som fokuserar på att stärka dem i sin roll som föräldrar och som individer. Verksamheten fungerar också som en mötesplats där föräldrar som fått uppehållstillstånd kan träffas, dela erfarenheter och få hjälp med praktiska saker de har svårigheter med på grund av till exempel bristande kunskaper i det svenska språket.

INLEDNING

Barn i start (BIS) är en pedagogisk verksamhet som riktar sig till barn och ungdomar mellan 7 och 20 år som kommit ensamma eller med familj och fått uppehållstillstånd i Sverige, samt till föräldrar som har flytt till Sverige och fått uppehållstillstånd.

Verksamheten utgör ett konkret psykosocialt stöd och bygger på en metod som fokuserar på det friska, positiva och lustfyllda. Metoden är framtagen av initiativtagarna IM Individuell Människohjälp i samarbete med Svenska kyrkan och är dels inspirerad av CAP-metodiken (CAP står för Children Are People Too och är ett psykosocialt utbildningsprogram som vänder sig till skolelever, framtaget för barn som lever med föräldrar i missbruk) och dels av uttryckande konstterapi. Visionen är en verksamhet där lekfullhet får utrymme och barnen får möjlighet att berätta sin historia och om sina erfarenheter samtidigt som fokus ligger på det som fungerar i barnens tillvaro.

Idag finns ingen annan nationell verksamhet som fyller samma funktion som Barn i start. Framgången har lett till stor spridning i landet och verksamheten finns nu i bland annat Göteborg, Botkyrka, Jönköping, Lund, Malmö, Helsingborg, småländska höglandet, Linköping och Simrishamn. Arbetet bedrivs av IM Individuell Människohjälps, Svenska kyrkan, kommuner eller andra kyrkliga samfund eller civilsamhällesorganisationer.

Denna rapport bygger på en utvärdering gjord av Faugert & Co Utvärdering AB mellan april-juni 2016 som undersöker vilken betydelse Barn i start har för berörda barn, familjer och kommuner. Alla citat är anonyma av respekt för deltagarna.

BAKGRUND

Barn i start startade som ett pilotprojekt 2007 av IM Individuell Människohjälps och Svenska kyrkan. Initiativtagare och grundare är Helene Rahm och Ann Lidgren som inledde verksamheten med föregångaren till Barn i start - Barn i väntan (Biv) som riktar sig mot asylsökande barn. Båda mötte asylsökande barn och föräldrar i sina arbeten och uppmärksammade den utsatta situation som barnen befinner sig i när familjen har varit på flykt och söker asyl i ett nytt land.

Flyktningamnestin som upprättades till följd av kriget i Irak i början av 2000-talet skapade ett ökat behov av en verksamhet som riktade sig till barn som hade fått uppehållstillstånd. Man såg snabbt att även föräldrarna till barnen behövde en plats där de kunde prata om barnens situation och föräldrarollen.

VERKSAMHET OCH METOD

”Barn i start syftar till att stärka barnets identitet och självkänsla. Biv/Bis ger barnet möjlighet att lära sig mer om sig själv och förstå vad som händer inom- bords och ger barnet redskap att uttrycka sina känslor. Genom dessa insatser och genom verksamhet riktad även till föräldrar och syskon ges hela familjen möjlighet att utvecklas och stärka de positiva banden mellan familjemedlemmarna.”

Barn i start bygger i stor utsträckning på att ge utrymme för deltagaren att komma till tals, bekräftas och synliggöras. Metoden är inspirerad dels av CAP-metodiken dels av uttryckande konstterapi och tar sin utgångspunkt i att det viktigaste i behandlingen av en människa som upplevt extrem stress och hot, är att hitta och stärka den egna förmågan till återhämtning.

Träffarna inleds med ett gruppsamtal utifrån ett specifikt tema. Efter en fikapaus får barnen uttrycka sig i konstform som till exempel genom att måla, arbeta med lera, pyssla eller spela teater.

Det finns en ordning mellan tyngre ämnen och mer lättsamma moment, samtidigt som deltagarna får ta upp det som är viktigt för dem. Ledarna ställer allt ifrån vardagliga frågor om vad som har hänt under dagen till vad som upplevts tidigare i livet. Det finns inget rätt eller fel och ledarna försöker inte ändra på något i berättelsen. Individerna är i fokus, men utan någon förväntan på prestation.

Ökad självkänsla och meningsfullhet

”Jag kan fixa allt [...] Tidigare skulle jag inte vågat gå till en butik och lämna mitt CV, men jag lärde mig hur jag skulle skriva och sedan gick jag till olika butiker och lämnade mitt CV”

Under samtalen får deltagarna backa tillbaka till det förflutna, men också prata om nutid och blicka framåt i framtiden. Att prata om sina minnen och om vad de saknar från hemlandet gör att barnen lättare kan hantera sin sorgprocess. De lär sig att förstå sina känslor, vilket leder till ökad självkännet och ökad självkänsla.

Tidigare deltagare vittnar om att Barn i start har förändrat deras sätt att tänka. De har lärt sig att prata om känslor och sinnesstämningar på ett annat sätt än tidigare, även med individer utanför gruppen. Genom att diskutera teman som väckt känslor har de fått stöd att hantera tidigare händelser i sin omgivning, både från varandra men också från ledarna. Många upplever också att det är lättare att förstå och sätta ord på sina känslor tillsammans med andra. Det upplevs också som positivt och utvecklande att själv få möjligheten att stödja andra i gruppen.

Problemlösning i vardagen

”När jag började hade jag inga mål om vad jag skulle göra i framtiden. Jag kom till ett nytt land och tänkte ’vi får se vad som händer’. Men jag fick lära mig att man måste ha ett mål [...] Man kan inte bara säga vad man vill ha, man måste ha ett mål och sedan jobba mot det”

Tidigare deltagare säger att BIS har gett dem en verktygslåda för att hantera och lösa problem. Verktygslådan innehåller flera redskap som barnen kan kombinera på olika sätt. När problem i vardagen uppstår, som till exempel slitningar i vänskapsrelationer, eller att studierna känns svåra, har både deltagare och föräldrar fått tips om hur man kan lösa dem genom övningarna i gruppen.

Kulturöverbyggande mötesplats

Barn i start hjälper deltagarna att överkomma kulturella och språkliga barriärer. Mötena och diskussionerna med svenska medborgare lär de nyanlända om svenska normer och värderingar och får dem att känna att de är delaktiga i ett större sammanhang. Tidigare deltagare uppger att Barn i start även har fungerat som ett komplement till studier i svenska eftersom barnen får öva sig i det svenska språket, trots att verksamheten inte är en språkstödande insats.

Genom Barn i start har ungdomarna breddat sina nätverk, bland annat genom att träffa andra ungdomar i liknande situation. Många upplever en gemenskap och samhörighet, och fortsätter att hålla kontakt med personer de träffat vid mötena. Som nyanländ träffar de flesta ungdomar främst vuxna individer som arbetar i offentlig verksamhet, på en kommun eller myndighet. Men genom Barn i start får ungdomarna möjlighet att träffa vuxna i ett annat sammanhang, vilket skapar relationer och tillit till vuxna.

FÖRÄLDRARNAS UPPLEVELSER

”Det var viktigt att hon fick se att hon inte var ensam om sin situation och känslorna. Det ger henne en känsla av att flykten och resan över havet inte är något hon behöver ’trycka undan’. Innan upplevde hon rädsla, men idag har hon inga problem med att berätta om flykten”.

Barn i starts verksamhet för föräldrar fokuserar på att stärka föräldrarna i sin roll som föräldrar och som individer. Den fungerar som en mötesplats där föräldrar som fått uppehållstillstånd kan träffas, dela erfarenheter och få hjälp med praktiska saker eller med det svenska språket.

Föräldrar till deltagare menar att BIS gett deras ungdomar stöd i att hantera tidigare händelser i sin omgivning, både från varandra och från ledare. De har märkt att deras barn och ungdomar har fått mer energi, att de blivit gladare och öppnare genom att samtala om sina känslor och sin vardag. Ungdomarna får en ”jag kan” mentalitet, vilket hänger ihop med ökad självkänsla och ökat självförtroende. En förälder berättade att dottern målat en tavla med motiv från flykten över havet. Under en period efteråt återkom hon till detta i alla sina målningar. Idag kan hon berätta om flykten för vem som helst.

Enligt föräldrarna har BIS uppmuntrat och stimulerat ungdomarna till att se framåt och planera sin framtid. Många upplever att deras barn kan genomföra skolgången på ett bättre sätt och har lättare att ta kontakt med andra ungdomar och vuxna än tidigare. Vetskapen om att det finns hjälpsamma vuxna runtomkring ger dem en känsla av trygghet – en trygghet som kan ”smitta av sig” till övriga familjemedlemmar vilket skapar stabilitet för hela familjen. I vissa fall har gruppsamtalen bidragit till att familjen gått igenom sorgen tillsammans, accepterat det som hänt och kunnat blicka framåt och fått tillförsikt till ett nytt liv.

SLUTSATS

Skolväsendet, myndigheter och frivilligorganisationer är överens om att meningsfulla aktiviteter har stor betydelse för nyanlända barn och ungdomars välmående och möjlighet till integration. Barn i starts unika gemenskap för nyanlända barn och ungdomar skapar goda förutsättningar att klara av det nya livet i Sverige genom att ge dem trygghet, större tillit till vuxna, ökad självkänsla och självförtroende. Ungdomarna lär sig att prata om svåra upplevelser, får kunskap om svenska normer och värderingar och är själva med och skapar nätverk som ger dem en känsla av att vara delaktiga i ett sammanhang. På så sätt utgör BIS en viktig plattform i samhället, där barnens identitet och självkänsla stärks och där hela familjen får möjlighet att utvecklas tillsammans.

ÖVRIG FAKTA OM VERKSAMHETEN

Rekrytering

Deltagare rekryteras främst genom Individuell Människohjälp och Svenska kyrkans kontaktnät via socialsekreterare, gode män, Migrationsverket, respektive kommun, BUP, boenden för ensamkommande flyktingar samt andra organisationer som kommer i kontakt med nyanlända som fått uppehållstillstånd. Tidigare deltagare fungerar också som rekryteringskanaler då de rekommenderar verksamheten för sina vänner.

Gruppledare

De flesta gruppledare är personal som kommer i kontakt med flyktingbarn inom frivillighetsorganisationer, kommuner och landsting. Ledarna genomgår en sex dagar lång gruppledarutbildning där deltagarna går igenom alla tolv teman och deltar utifrån en egen tidigare upplevd känslomässigt svår situation, i samma övningar och diskussionsämnen som barnen senare kommer att genomföra.

Svenska kyrkan

IMs huvudkontor

Box 45, 221 00 Lund

Fabriksgatan 2F

Tel växel 046-32 99 30

www.manniskohjalp.se